

УДК 94(477.86): 738

Баран Романна Романівна

завідувач відділу кераміки,
Національний музей народного
мистецтва Гуцульщини та Покуття
імені Й. Кобринського
(Коломия, Україна)
efimova.2244@gmail.com

Олійник Наталія Дмитрівна

науковий співробітник відділу кераміки,
Національний музей народного
мистецтва Гуцульщини та Покуття
імені Й. Кобринського
(Коломия, Україна)

Baran Romanna

Head of the department of ceramics
of the Yosaphat Kobrynskyi National museum of folk art of
Hutsulshchyna and Pokuttya
(Kolomiya, Ukraine)

Oliynyk Natalia

Research fellow, department of ceramics,
Yosaphat Kobrynskyi National museum of folk art of
Hutsulshchyna and Pokuttya
(Kolomiya, Ukraine)

**ХУДОЖНЯ КЕРАМІКА ГУЦУЛЬЩИНИ В КЕРАМОЛОГІЧНІЙ ЗБІРЦІ
НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА ГУЦУЛЬЩИНИ ТА ПОКУТТЯ ІМЕНІ
Й. КОБРИНСЬКОГО**

**TRADITIONAL CERAMICS THE COLLECTION OF THE YOSAPHAT KOBRYNSKYI NATIONAL MUSEUM OF
FOLK ART OF
HUTSULSHCHYNA AND POKUTTYA**

Анотація

На прикладі колекції творів художньої кераміки Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (далі – НМНМГП або Музей) подається коротка характеристика художньо-стильових особливостей розпису виробів із трьох осередків гончарства Гуцульщини. Проаналізовано взаємозв'язки між осередками та майстрами. Увагу акцентовано на творчості класиків художньої кераміки кін. ХІХ – поч. ХХ ст. Подається інформація про сучасних майстрів, які продовжують традиції народного мистецтва Гуцульщини.

Ключові слова: гончарство, осередки, художні особливості розпису, традиція, майстри

Summary

The article offers the brief description of artistic and stylistic peculiarities of the ceramic paintings from the three centres of Hutsulshchyna. The research is conducted on the basis of the collection of the artistic ceramics of National Museum of Hutsulshchyna and Pokuttya Folk Art named after Y. Kobrynsky (further as NMHPFA or the Museum). It analyses the relationships between the centres and craftsmen. Attention is paid to the creative work of classics of artistic ceramics (end of the 19th – beginning of the 20th centuries). The information about the contemporary craftsmen who continue the traditions of Hutsulshchyna folk art is provided.

Key words: pottery, centres, artistic features of painting, tradition, craftsman

Гончарство – ремесло поколінь майстрів, які виготовляли із глини різні вироби. Воно належить до найзнаковіших явищ у художній творчості мешканців Прикарпаття. Найпоширенішим було виробництво ужиткового посуду (мисок, тарелів, дзбанків, колачів), ліхтарів (свічників), глиняних фігурок (які мали охоронну функцію) та кахлів для облицювання печей. Майстри поступово вдосконалювали техніку виготовлення, створювали нові форми, ускладнювали декор.

На XIX ст. припав час найбільшого розвитку гуцульської кераміки. Із майстерень, що діяли тоді в с. Косів, с. Пістинь та с. Кути, виходили видатні гончарі, індивідуальність яких вплинула на розвиток і гончарської техніки, і характерної орнаментики.

Поширенню творчості майстрів сприяли організовані у Львові великі державні виставки (1877, 1894), а також етнографічна (1880) та виставка домашнього промислу в Коломиї (1912).

Керамічні вироби Гуцульщини в загальноукраїнському культурному контексті – велике надбання матеріальної і духовної спадщини нашого народу. В них простежується генетичний зв'язок багатовікових традицій стародавнього ремесла. Висока мистецька цінність як давніх, так і сучасних керамічних виробів завжди привертала увагу вчених та набула всебічного висвітлення в науковій літературі.

В Україні в 1940–50-х рр. опубліковано низку розвідок, у яких висвітлювалося питання культури та побуту Карпатського регіону. Протягом наступних років вийшло друком чимало досліджень розвитку різних ремесел, зокрема кераміки. А після заснування в 1959 р. у Кракові Міжнародної комісії з вивчення культури Карпат¹, етнографи не тільки колишнього Радянського Союзу, а й Польщі, Словаччини та інших держав почали здійснювати розвідки на тему народного мистецтва Гуцульщини. Про деякі з них ми згадаємо згодом.

Неповторні твори Олекси Бахматюка та Михайла Баранюка з Косова, Дмитра Зондюка й Петра Кошака з Пістині та митців із інших гончарських осередків неабияк зацікавили знавців і колекціонерів. Проте колекції кераміки в Україні від кін. XIX і до поч. XX ст. формувалися безсистемно, переважно зусиллями ентузіастів (громадських діячів, учених, краєзнавців, митців) та з випадкових благодійних надходжень від людей, які не мали фахових керамологічних знань. У кін. XIX ст. почали формуватися основні принципи музейної паспортизації експонатів та їх експонування. Недоліком цього етапу музейного обліку гончарних творів стало нехтування чіткою фіксацією місцевих назв виробів та їх ужиткового застосування, поза увагою залишалися точне авторство творів, час та місце їх виготовлення.

Колекція художньої кераміки Музею містить бл. 5 тис. од. – керамічних виробів із сер. XVIII ст. і до сьогодення, що походять із відомих осередків гончарства Покуття (Коломия) та Гуцульщини (Косів, Пістинь, с. Кути Косівського р-ну), де знаходилися поклади придатної для гончарства глини.

Формування керамологічної колекції НМНМГП почалося 1927 р. та триває нині. Першими керамічними надходженнями стали дарунки звичайних гуцулів-ентузіастів, інтелігенції міста та відомих громадських діячів: С. Недільського – першого директора Коломийської гімназії, Б. Лепкого – викладача гімназії, С. Скрипійчука – викладача Коломийської гончарної школи (далі – КГШ), О. Шухевич (з роду Кобринських) – письменниці, Б. Чайковського – сина письменника А. Чайковського та інших. Доволі плідними були експедиції наукових працівників Музею до гончарних осередків Гуцульщини, з яких вони привозили керамічні вироби майстрів цих осередків. Перший директор Музею – Володимир Кобринський (1873–1958), почав розробляти метод атрибутування музейного зібрання. Він говорив: «Глиняні вироби гуцульського гончарства треба інвентаризувати в окремих підвідділах гуцульського гончарства – миски, тарелі, колачі, трійці, – причім занотувати назвиська гончарів, а зокрема зазначувати вироби Бахмінського. Вироби, що не належать до гуцульського мистецтва ані гончарства, однак змістом є споріднені, слід інвентаризувати в окремим підвідділі даного відділу»². У 1948 р. в Музеї була створена спеціальна комісія у складі директора В. Кобринського, заступника директора М. Чукура, старшого наукового співробітника М. Глови, головного охоронця фондів Л. Кречковського³. Комісія мала вирішити питання сортування експонатів за видами. Відтоді у Музеї розпочалася велика фондова науково-дослідна робота, яка продовжується і нині.

Фондова колекція художньої кераміки Музею презентує традиційні гончарні осередки Гуцульщини

1 Прилипко Я. Нові шляхи карпологиї // Народна творчість та етнографія. – 1968. – № 4. – С. 18–19.

2 Архів Музею. – Ф. 8. Державний Музей народного мистецтва Гуцульщини в Коломиї. – Оп. 1. – Спр. 28. Протоколи конференцій та виробничих нарад працівників Краєзнавчого та Державного музею народного мистецтва Гуцульщини з 1.07.1944 р. по 29.04.1948 р. Протокол № 7. – Арк. 13–14.

3 Архів Музею. – Ф. 8. Державний Музей народного мистецтва Гуцульщини в Коломиї. – Оп. 1. – Спр. 29. Книга Протоколів виробничих нарад та загальних зборів працівників Державного музею народного мистецтва Гуцульщини з 3.07.1948 р. по 24.11.1948 р. Коломия. 1948 р. – Арк. 15–16.

(м. Косів, с. Пістинь та с. Кути Косівського р-ну). Збірка гуцульської народної та сучасної кераміки (бл. 3,5 тис. од.) представлена творами від сер. XIX ст. і до наших днів.

Місто Косів – один із найбільших центрів керамічного виробництва на Гуцульщині, де мистецтво гончарства переходило від прадіда до правнука зі збереженням традицій і стилю. Кераміка Косова в музейній збірці налічує 2 230 виробів невідомих майстрів, творів видатних гончарів кін. XIX ст. та сучасних професійних майстрів.

Імена гончарів XVIII ст. залишилися невідомими. В сер. XIX ст. знаними майстрами, класиками народного мистецтва Косова була родина Баранюків: Михайло (1834–1908) та його син Йосип (1868–1942). Музей також володіє однією із кращих колекцій (302 од.) виробів відомого косівського майстра Олекси Бахматюка (1820–1882).

Крім традиційного побутового посуду (миски, свічники, вазочки, дзбанки), ці митці виготовляли високохудожні кахлі до печей – предмети, що заслуговують глибокого наукового вивчення та популяризації.

Надзвичайно цікавими для дослідження є 294 кахлі О. Бахматюка (на найдавнішій з яких, створеній у 1848 р., зображено Св. Миколая **(Рис. 1)** та 21 кахля М. Баранюка. Феномен творчості цих майстрів зумовлений вільним інтерпретуванням досягнень косівської іконографії у побутових сценах, сакральних **(Рис. 2)** та геральдичних мотивах, збагачених і доповнених багатими декоративними нюансами. Біле тло згаданих кахлів декороване у традиційній для Гуцульщини триколірній (зелена, жовта, коричнева фарби) техніці ритованого розпису. Ці розписи пронизані мудрістю, гострою соціальною критикою, тонкою іронією, алегорією, оптимізмом, сарказмом. Творчість кожного майстра позначена індивідуальними характеристиками.

На кахлях О. Бахматюка спостерігаємо зростання динамічної напруги, яка надає неповторного вигляду жанровим сценам: події у млині; орач, який працює під ореолом небесних сил; панський виїзд – бричка, запряжена двома парами коней; сатира на панство – його представник у вигляді цапа **(Рис. 3)**, мисливці, жандарми тощо. Натомість у розписах М. Баранюка переважає поміркованість, стриманість, виваженість.

Митці порушували й морально-етичні проблеми: засуджували приземленість міщанства, його моральну розбещеність **(Рис. 4)**.

Пістинське гончарство – дивовижне й напрочуд загадкове явище українського народного мистецтва. Його бурхливий розвиток припадає на другу пол. XIX ст., а не менш стрімкий занепад – на першу пол. XX ст. Серед творів плеяди гончарних родин у збірці Музею вирізняються вироби Дмитра Зондюка (сер. XIX ст.) та випускника КГШ Петра Кошака (1864–1941).

У розписі кахлів Д. Зондюка переважає гіперболізація, феєричність експресивних малюнків. Майстер унікав деталізації, кількома штрихами в техніці ритованого розпису створював сцени “Вершник”, “Весілля”, “Бродячий цирк”, “Панський виїзд” та ін. Акцентуючи увагу на динаміці рухів та характерній поставі, Д. Зондюк прагнув надати малюнку об’ємності та перспективи. Майстра не бентежило, що схематичні зображення Богородиці **(Рис. 5)** та інших святих були декоративними й далекими від усталеної іконографії. Кольорова гама виробів гончара поєднує великі жовтогарячі та соковито-зелені плями з коричневим контуром.

Збірка творів П. Кошака в керамологічній колекції Музею представлена 175 од. зб., а саме – це 68 декоративно-ужиткових виробів, піч на 100 кахлів та 7 окремих декоративних кахлів. Якщо в сюжетних розписах П. Кошак поступався О. Бахматюкові, в орнаментально-рослинних та анімалістичних **(Рис. 6)** він досяг такого ж рівня, розвиваючи і збагачуючи спадщину свого славного попередника.

Найдавніші твори майстра датовані 1894 та 1898 рр. Це – прикрашений ліпленням та розписом великий декоративний дзбанок із ручкою та декорований у техніці ритовання колач, ймовірно, зроблені майстром під час навчання в Коломийській гончарній школі. Вагоме місце в колекції посідає велика декоративна миска його авторства із зображенням цісаря Австро-Угорщини Франца-Йосифа I (1910). Цікавою є подарована Музею в 1947 р. професором Коломийської гімназії Б. Лепким велика ваза у стилі модерн, створена П. Кошаком.

У декорі своїх творів митець застосовує традиційну для Гуцульщини триколірну гаму (коричневу, зелену, жовту) на білому тлі, додаючи до неї синю фарбу. Косівська ритована фігуративна іконографія вміщена в доповнених рослинними орнаментами побутових і воєнних сценах, геральдичних і сакральних мотивах.

Колекцію кераміки Музею доповнюють і твори інших пістинських гончарів: прийомного сина П. Кошака – Казимира Возняка (1909–2002), Петра Тимчука (1873–1924), Франца Марковського (1862–1938), Мартина Красовського (1869–1944), Михайла Красовського (1838–1885), випускника КГШ Миколи Стадниченка (роки життя і смерті невідомі), Кароля Гайталовича (1876–1943) та Йосипа Табахорнюка (1891–1958), вироби якого стали останньою сторінкою в історії пістинського осередку. Крім широкого асортименту мальованого посуду (гличики, дзбанки, вазочки, тарілки), Й. Табахорнюк славився пластично-фігурними підвазонниками у вигляді

фігур барана та корови, скульптурками орла та свинки, дрібними забавками для дітей.

На поч. XX ст. керамічне виробництво с. Кути Косівського р-ну розвивалося під впливом української міської (міщанської) культури. Декор та форма виробів мали артистично акцентовані національні риси, які викликали неоднозначну думку науковців.

Гончарним виробництвом у селищі займалися родини випускників КГШ Брошкевичів і Наппів, твори яких (23 од.) представлені в колекції Музею: декоровані дрібним геометричним орнаментом невеличкі вазочки, тарілочки, дзбаночки, цукернички.

Сучасні вироби гуцульської кераміки у фондівій збірці Музею репрезентують твори декоративно-ужиткового та станкового характеру, а також декоративні композиції, які можуть використовуватися в архітектурно-просторовому середовищі.

На поч. XX ст. почалося відродження і становлення гончарного промислу Косова. Тогочасна гуцульська народна кераміка в музейному зібранні представлена творами (122 од.) подружжя Цвіликів – Павлини (1891–1964) та Григорія (1899–1952): свічники-трійці (**Рис. 7**), колачі, тарелі, вази, двійнята, фруктівниці, горщики, дзбанки, плитки, писанки, жіночі прикраси-коралі тощо.

Зберігаючи старовинні народні форми й орнаменти, майстри творили справжні художні шедеври. В розписах П. Цвілик фантастичні рослинні орнаменти переплітаються із традиційними анімалістичними (коники, олені, пави, півники, баранчики) зображеннями; рідше трапляються жанрові сцени.

Чудові вироби (тарелі, плитки, вази, дзбанки, свічники тощо) створені руками нащадків П. Цвілик: донькою Стефанією Заячук (1909–1995), онуками Іриною Заячук (1950 р. н.) та Надією Вербівською (1928–2011), разом з якою працювали її діти – Олександр Вербівський та Оксана Кабин-Вербівська. Твори цієї великої родини є окрасою музейного зібрання.

У фондах Музею яскраво відображений творчий шлях подружжя Тим'яків: двоюрідної сестри П. Цвілик – Марії (1889–1970) та її чоловіка Юрія (1887–1918). Їхнім творам притаманні чітка виразність форм та досконалість орнаментики, виведеної різком на покритих коричневою поливою (на Гуцульщині їх називають “вишняками”) мисках, дзбанках, горнятах.

Цікавими є вироби подружжя Роциб'юків: рідної сестри П. Цвілик – Ганни (1903–1981) і її чоловіка Михайла (1903–1972). Їхні роботи вражають функціональною доцільністю форм і високохудожнім смаком розпису – виконаних із використанням кольорових плям переосмислених розкішних орнаментів.

Учнями й послідовниками Роциб'юків були Михайло Кікоть (1931–1994), Василь Аронець (1936–1994), Ганна Хром'як-Білянська (1938 р. н.), Валентина Джуранюк (1948 р. н.), твори яких доповнюють керамологічну колекцію Музею.

Продовження традиційної художньої лінії Роциб'юків спостерігаємо у творчості їх доньок та зятів: Стефанії (1928–1985) і Франца (1930–2012) Волощуків, Розалії (1929 р. н.) та Юрія (1915–1995) Ілюків, Орісі (1934–2004) та Володимира (1930–2002) Козаків. Кожен із цих майстрів є самобутнім, а їхні роботи докорінно відрізняються за формою, декором та технікою розпису.

Належне місце у фондах Музею займають вироби димленої кераміки, відродженої М. Кіктем та Ю. Ілюком.

Пошуками цікавих форм, новими засобами орнаментики позначене мистецтво майстрів кін. 1970-х – поч. 1980-х рр., коли до кола косівських народних гончарів долучилися керамісти-професіонали – випускники Косівського технікуму народних художніх промислів ім. В. Касіяна (нині – Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ).

У збірці Музею почесне місце належить творах членів НСХУ Олександрі (1945–1999) та Василя (1943 р. н.) Швеців (**Рис. 8**), Євгенії (1946–2006) та Ярослава (1945–1996) Зарицьких, Людмили та Ярослава Прокопиків, Василя Стрипка (1938 р. н.), Миколи (1947 р. н.) та Лідії (1951 р. н.) Ткачів, Ірини Заячук-Серьогіної (1950 р. н.), Валентини Джуранюк (**Рис. 9**), Оксани Бейсюк (1951 р. н.), Марії Гринюк (1959 р. н.) (**Рис. 10**). В їхніх орнаментальних розписах переважають геральдичні мотиви та мотив “вазон” у різних інтерпретаціях, а геометричні орнаментальні смуги та сюжетні композиції свідчать про особливе сприйняття народної образної структури, яка складалася в кераміці Гуцульщини упродовж віків.

Фондова збірка поповнилася вишуканими чайними та столовими сервізами, декоративними плитками, тарелями, свічниками, кахлями, скульптурними композиціями. Своєю довершеністю вражають композиція О. Швець, яка складається із 6 пластів (“Гуцул на коні”, “Півень”, “Цап”, “Ткаля”, “Гончар”, “Різьбяр”), та розписані стилізованим мотивом “дерева життя” два великі декоративні тарелі В. Джуранюк. Ці роботи прикрашають вестибюль Музею.

Традиційна гуцульська керамічна скульптура здавна мала самобутні риси. Найпоширенішими були дитячі

іграшки, персонажі фольклору, тварини, птахи. Колекцію сучасної кераміки Косова збагатили керамічна скульптура, яка в 1980-х рр. перетворилася на самостійний вид мистецтва зі збереженими традиціями гуцульської пластики та розширеним асортиментом форм. Заслужують на увагу твори М. Кіктя, В. Аронця, Григорія Колоса (1934 р. н.), В. Стрипка, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка Михайла Озерного (1938 р. н.).

Ці майстри створювали як окремі скульптурки, так і композиції з фігур. Теми для таких композицій вони запозичували не лише з народного життя, а й з літературних творів. Заслужують на увагу скульптурні композиції В. Стрипка "На полонині" (23 од.) та "Лісоруби" (11 од.), а також композиція родини Швеців "Гуцульське весілля", де голівка кожної з 11 фігурок виконана у вигляді лічки для свічки.

Кращі традиції гончарства с. Кути 1930–70-х рр. відображені у творчості учня П. Кошака – Михайла Волощука (1906–1959), який здійснив низку сміливих експериментів та весь час був у пошуку нового. У стилістиці його творів спостерігаються впливи КГШ. У розписах майстра переважають утворені з подрібненого рослинно-геометричного орнаменту широкі й вузькі орнаментальні смуги, "вазони", птахи.

В колекції кераміки Музею зберігаються 123 твори майстра: великі вази, вазочки, миски, мисочки, тарелі, фруктівниці, цукорниці, маслянички, вазони-баранчики тощо. Колекцію доповнюють 408 кахлів, розписаних М. Волощуком особисто та разом з учнями: Г. Луканюк, І. Софійчук, Г. Шпінтюк, М. Лазорик, Лебіштаном. У експозиції другого поверху Музею представлені 3 печі, створені М. Волощуком та його учнями.

У фондах зберігаються твори інших майстрів с. Кути: М. Угринюка (1907–1983) та його дружини Я. Матусевич (1926–1980), М. Онисим'юк, подружжя Миколи та Марії Джумариків, Любові Шпиталенко. Цими прізвищами закінчується історія кутського гончарства.

Збірка творів гуцульської художньої кераміки в колекції ННМГП дозволяє зробити комплексний аналіз розвитку гончарного промислу Гуцульщини кін. XIX – поч. XXI ст., показати цілісність творчості родинних династій гончарів та їх роль у розвитку духовної та матеріальної культури Карпатського краю.

Музейна колекція є науковою базою для підготовки курсових і дипломних робіт студентів художніх училищ, коледжів, інститутів та академій України, кандидатських і докторських дисертацій, монографій вітчизняних та закордонних науковців. Керамічні твори з колекції музею згадуються в дослідженнях Р. Баран⁴, Д. Гобермана⁵, Г. Івашків⁶, Г. Івашків та Т. Лозинського⁷, А. Колупаєвої⁸, Ю. Лашука⁹, Т. Лозинського¹⁰, В. Свенціцької¹¹, О. Слободяна¹²; вміщені в альбомі "Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини"¹³ та путівнику "Косівський музей народного мистецтва і побуту Гуцульщини"¹⁴.

Вагомим внеском у популяризацію Музею стало видання "Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського", в розділі "Кераміка" якого гуцульські вироби презентовані кращими творами нашого зібрання¹⁵. На базі Музею систематично проходять практику та стажування студенти й викладачі багатьох спеціальних та вищих навчальних закладів.

4 Баран Р. Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського // Кераміка України. – Київ, 2009. – С. 22–23; Її ж. Розвиток гончарства. Селище Кути Косівського району Івано-Франківської області [кін. XIX – поч. XX ст.] // Народне мистецтво. – 2011. – № 1–4. – С. 98–101; Її ж. Кераміка // Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського. – Львів, 2015. – С. 175–223.

5 Гоберман Д. Гуцульщина – край искусства. – Москва-Ленинград, 1966. – 92 с.; *Его же*. Росписи гуцульських гончаров. – Ленинград, 1972. – 198 с.

6 Івашків Г. Декор української народної кераміки XVI – першої половини XX століть. – Львів, 2007. – 544 с.

7 Мальована кераміка Косова і Пістиня XIX – початку XX століть. – Львів, 2012. – 408 с.

8 Колупаєва А. Українські кахлі XIV – початку XX ст. Історія, типологія, іконографія, ансамблевність. – Львів, 2006. – 384 с.

9 Олекса Бахматюк: альбом. – Київ, 1976. – 96 с.

10 Українська старовина із приватних збірок. Мистецтво Гуцульщини та Покуття. Каталог. – Київ, 2002. – 360 с.

11 Свенціцька В. Цей неперевершений Бахматюк // Жовтень. – 1985. – № 6. – С. 92–106.

12 Виставка творів члена Спілки художників СРСР Павлини Йосипівни Цвілик (1891–1964). Каталог. – Івано-Франківськ, 1976. – 18 с.; Слободян О. Пістинська кераміка XIX – першої половини XX ст. – Косів, 2004. – 152 с.; Павлина Цвілик. Альбом. – Київ, 1982. – 102 с.; іл.

13 Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини. Альбом. – Київ, 1991. – 208 с.; іл.

14 Косівський музей народного мистецтва і побуту Гуцульщини. Путівник. – Тернопіль, 2015. – 16 с.

15 Баран Р. Кераміка // Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського. – Львів, 2015. – С. 175–223.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Архів Музею. – Ф. 8. Державний Музей народного мистецтва Гуцульщини в Коломиї. Оп. 1. – Спр. 28. Протоколи конференцій та виробничих нарад працівників Краєзнавчого та Державного музею народного мистецтва Гуцульщини з 1.07.1944 р. по 29.04.1948 р. Протокол № 7. – Арк. 13–14.
2. Архів Музею. – Ф. 8. Державний Музей народного мистецтва Гуцульщини в Коломиї. – Оп. 1. – Спр. 29. Книга Протоколів виробничих нарад та загальних зборів працівників Державного музею народного мистецтва Гуцульщини з 3.07.1948 р. по 24.11.1948 р. – Коломия. 1948 р. – Арк. 15–16.
3. *Баран Р.* Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського // *Кераміка України. Довідкове видання / редкол.: М. А. Серб (голова) та ін.* – Київ: Логос України, 2009. – С. 22–23.
4. *Баран Р.* Розвиток гончарства. Селище Кути Косівського району Івано-Франківської області [кін. XIX – поч. XX ст.] // *Народне мистецтво.* – 2011. – № 1–4. – С. 98–101.
5. *Баран Р.* Кераміка // *Скарби Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського / Упоряд. Я. Ткачук.* – Львів: Манускрипт-Львів, 2015. – С. 175–223.
6. Виставка творів члена Спілки художників СРСР Павлини Йосипівни Цвілик (1891–1964). Каталог / Івано-Франківське обласне управління культури, Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини. – Івано-Франківськ: Облполіграфвидав, 1976. – 18 с.
7. *Гоberman Д.* Гуцульщина – край искусства. – Москва-Ленинград: Искусство, 1966. – 92 с.; ил.
8. *Гоberman Д.* Росписи гуцульських гончаров. – Ленинград: Искусство, 1972. – 198 с.
9. *Івашків Г.* Декор української народної кераміки XVI – першої половини XX ст. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. – 544 с.; ил.
10. Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини. Альбом / авт.-упоряд. О. А. Кратюк. – Київ: Мистецтво, 1991. – 208 с.; ил. (Скарби музеїв України).
11. *Колупаєва А.* Українські кахлі XIV – початку XX ст. Історія, типологія, іконографія, ансамблевисть. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2006. – 384 с.
12. Косівський музей народного мистецтва і побуту Гуцульщини. Путівник. – Тернопіль: Новий світ, 2015. – 16 с.
13. Мальована кераміка Косова і Пістиня XIX – початку XX століть / упоряд. Г. Івашків, Т. Лозинський. – Львів: Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ; Київ: Майстер книг, 2012. – 408 с. (Серія “Українське народне мистецтво”).
14. Олекса Бахматюк: альбом / вступ. ст. та упоряд. Ю. П. Лашука. – Київ: Мистецтво, 1976. – 96 с.
15. Павлина Цвілик. Альбом / автор-упорядник О. Слободян. – Київ: Мистецтво, 1982. – 102 с.; ил.
16. *Прилипка Я.* Нові шляхи карпологиї // *Народна творчість та етнографія.* – 1968. – № 4. – С. 18–19.
17. *Свєнцицька В.* Цей неперевершений Бахматюк // *Жовтень.* – 1985. – № 6. – С. 92–106.
18. *Слободян О.* Пістинська кераміка XIX – першої половини XX ст. – Косів: Косівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва, 2004. – 152 с.
19. Українська старовина із приватних збірок. Мистецтво Гуцульщини та Покуття. Каталог: Ікони на склі. Кахлі. Миски. Хрести. Свічники. – Київ: Родовід, 2002. – 360 с.

REFERENCES

1. Archiv Muzeju. F. 8. Derzhavny u Muzey narodnoho mystetstva Hutsulshchyny v Kolomyyi. Op. 1. Spr. 28. Protokoly konferentsiy ta vyrobnychykch narad pracivnykiv Krayeznavchoho ta Derzhavnoho muzeju narodnoho mystetstva Hutsulshchyny z 1.07.1944 r. po 29.04.1948 r. Protokol № 7. Ark. 13–14.
2. Archiv Muzeju. F. 8. Derzhavny u Muzey narodnoho mystetstva Hutsulshchyny v Kolomyyi. Op. 1. Spr. 29. Knyha protokoliv vyrobnychykch Narad ta zahalnych zboriv pracivnykiv Derzhavnoho muzeju narodnoho mystetstva Hutsulshchyny z 3.07.1948 r. po 24.11.1948 r. Kolomyya. 1948 r. Ark. 15–16.
3. *Baran R.* Kolomyisky muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny ta Pokuttia imeni Yosafata Kobrynskoho [The Yosaphat Kobryi National Museum of folk art of Hutsulshchyna and Pokuttia] // *Keramika Ukrainy [Ceramics of Ukraine]. Dovidkove vydannia [Reference edition] / redkol.: M. A. Serb (holova) ta in.* Kyiv: Lohos Ukrainy, 2009. S. 22–23.
4. *Baran R.* Rozvytok honcharstva. Selyshche Kuty Kosivskoho raionu Ivano-Frankivskoi oblasti [kin. XIX – poch. XX st.] [The Development of Pottery in Kuty of Kosiv District, Ivano-Frankivsk Region] // *Narodne Mystetstvo.* 2011. # 1–4. S. 98–101.

5. *Baran R.* Keramika [Ceramics] // Skarby Natsionalnoho muzeiu narodnoho mystetstva Hutsulshchyny ta Pokuttia im. Y. Kobrynskoho [The Treasures of Y. Kobrynskyi National Museum of Folk Art of Hutsulshchyna and Pokuttia]. Lviv: Manuskrpt. 2015. S. 175–223.

6. Vystavka tvoriv chlena Spilky khudozhnykiv SRSR Pavlyny Yosypivny Tsvilyk (1891–1964). Kataloh [The Catalogue of Works by a Member of the Union of Artists of the USSR P.Y. Tsvilyk (1891–1964)] / Ivano-Frankivske oblasne upravlinnia kultury, Kolomyiskyi muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny. Ivano-Frankivsk: Oblpolihrafvydav, 1976. 18 s.

7. *Hoberman D.* Hutsulshchyna – krai y iskusstva [Hutsulshchyna – the land of art]. Moskva–Lenynhrad [Moscow–Leningrad]: Iskusstvo. 1966. 96 s.

8. *Hoberman D.* Rospisy hutsulskykh honcharov [The Paintings of Hutsul Potters]. Lenynhrad [Leningrad]: Iskusstvo, 1972. 198 s.

9. *Ivashkiv H.* Dekor ukrainskoi narodnoi keramiky XVI – pershoi polovyny XX st. [The Decor of Ukrainian Folk Ceramics of the XVI – the first half of the XX century]. Lviv-Stryi: Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy [Institute of Ethnography of the National Academy of Sciences of Ukraine], 2007. 544 s.

10. Kolomyiskyi muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny. Albom [Kolomyia Museum of Folk Art of Hutsulshchyna. Album]. Kyiv: Mystetstvo. 1991. 208 s.

11. *Kolupayeva A.* Ukrainski kakhli XIV – pochatku XX st. Istorii, ty polohiia, ikonohrafiia, ansamblevist [Ukrainian Tiles of the XIV – early XX century. History, Typology, Iconography, Ensemble]. Lviv. Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy [Institute of Ethnography of the National Academy of Sciences of Ukraine]. 2006. 384 s.

12. Kosivskiy muzei narodnoho mystetstva i pobutu Hutsulshchyny. Putivnyk [Kosiv Museum of Folk Art and Lifestyle of Hutsulshchyna. Guidebook]. Ternopil: Novyi Svit. 2015. 16 s.

13. Malovana keramika Kosova i Pistynia XIX – pochatku XX stolit [Crafted Ceramics of Kosiv and Pistyn of the XIX – early XX century] / uporiadnyky Ivashkiv H., Lozynskiy T. Lviv: Instytut kolektsionerstva ukrainskykh mystetskykh pamiatok pry NTS [Institute of Collecting Ukrainian Pieces of Art at the Shevchenko Scientific Society]; Kyiv: Maister knyh, 2012. 408 s. (Seriiia “Ukrainske narodne mystetstvo”).

14. Oleksa Bakhmatyuk: Albom / Vstupna st. ta uporiad. Yu. P. Lashchuka. Kyiv: Mystetstvo, 1976. 96 s.

15. Pavlyna Tsvilyk. Albom / avtor-uporiadnyk O. Slobodian. Kyiv: Mystetstvo, 1982. 102 s.; il.

16. *Prylypko Ya.* Novi shliakhy karpolohii [New Ways of Carpology] // Narodna tvorchist ta etnohrafiia [Folk Art and Ethnography]. 1968. # 4. S. 18–19.

17. *Svientsitska V.* Tsei neperevershenyi Bakhmatyuk [This Unsurpassed Bakhmatyuk] // Zhovten. 1985. # 6. S. 92–106.

18. *Slobodian O.* Pistynska keramika XIX – pershoi polovyny XX st. [Pistyn Ceramics of the XIX – the first half of the XX century]. Kosiv: Kosivskiy derzhavnyi instytut prykladnoho ta dekoratyvnoho mystetstva, 2004. 152 s.

19. Ukrainska starovyna iz pryvatnykh zbirk. Mystetstvo Hutsulshchyny ta Pokuttia. Kataloh: [Catalogue. Ukrainian Antiquity. The Art of Hutsulshchyna and Pokuttia]. Kyiv: Rodovid, 2002. 360 s.

Перелік ілюстрацій

Рис. 1. Олекса Бахматюк. Кахля “Святий Миколай”, 1948 р. Косів, Івано-Франківська обл. Глина, формування, ритування, полива. Кн–172/18; Кр–131/18. 23×20 см.

Рис. 2. Михайло Баранюк. Поставник, XIX ст. Косів, Івано-Франківська обл. Глина, формування, ритування, полива. Кн–4 123; Кр–822. 7×20,5×26 см.

Рис. 3. Олекса Бахматюк. Кахля “Цап”, XIX ст. Косів, Івано-Франківська обл. Глина, формування, ритування, полива. Кн–3 634/8; Кр–5 80/8. 23×20 см.

Рис. 4. Олекса Бахматюк. Кахля “Бійка”, XIX ст. Косів, Івано-Франківська обл. Глина, формування, ритування, полива. Кн–3 634/5; Кр–580/5. 23×20 см.

Рис. 5. Дмитро Зондюк. Кахля “Мадонна з дитиною”, XIX ст., с. Пістинь, Косівський р-н Івано-Франківської обл. Глина, формування, ритування, полива. Кн–5 626/8; 1 150/8. 23×20,5 см.

Рис. 6. Петро Кошак. Тарілка “Сім’я оленів”, 1911 р., с. Пістинь, Косівський р-н Івано-Франківської обл. Глина, формування, ритування, полива. Кн–3 201; Кр–412. Довжина 34 см.

Рис. 7. Павлина Цвілик, Григорій Цвілик. Свічник-трійця, 1930–1940 рр. Косів, Івано-Франківська обл. Глина, формування, ритування, полива. Кн–153; Кр–112. 15×32,5 см.

Рис. 8. Швець Василь, Швець Олександра. Декоративний пласт “Гончар”, 1989 р. Косів, Івано-Франківська обл. Глина, формування, ритування, полива. Кн–21 447; Кр–4 774. 98×80 см.

Рис. 9. Валентина Джуранюк. Вазон “Баран”, 1980 р. Косів, Івано-Франківська обл. Глина, ліплення, риткування, полива. Кн–12 149; Кр–2 628. Висота 36,5 см.

Рис. 10. Марія Гринюк. Тарілка “Георгій Змієборець”, 2009 р. Косів, Івано-Франківська обл. Глина, формування, риткування, полива. Кн–21 180; Кр–4 754. Довжина 26,4 см.

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 3

Рис. 4

Рис. 5

Рис. 6

Рис. 7

Рис. 8

Рис. 9

Рис. 10